

Tämä on Helsingin vanhusneuvoston hyväksymän asiakirjan sähköinen versio.

Asia: Vanhusneuvoston kommentit rakennusjärjestyksen luonnokseen

Maankäyttö- ja rakennuslaki korvattiin uudella rakentamislalla (751/2023), joka tuli voimaan 1.1.2025. Kumotun lain nojalla aikoinaan annetut kuntien rakennusjärjestykset tulee tarkistaa lain edellyttämällä tavalla ja hyväksyä kunnissa niin, että ne tulevat voimaan viimeistään 1.1.2027. Rakentamislain rakentamisen ohjauksen lähtökohdista säädetään lain 5 §:ssä seuraavasti:

”Viranomaisen on neuvonnassa, ohjauksessa ja vastuulleen kuuluvassa valvonnassa sekä suunnittelussa ja toteutuksesta vastaavien tahojen on omassa toiminnassaan otettava huomioon rakentamisen ohjauksen lähtökohdat:

1) rakennuskohteen on oltava käyttötarkoitukseensa soveltuva ja edistettävä terveellisen, turvallisen ja viihtyisän, korkealaatuisen, sosiaalisesti toimivan ja esteettisesti tasapainoisen elinympäristön aikaansaamista; 2) rakennuksen on sovelluttava rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sekä oltava kaunis, arkkitehtuuriltaan korkeatasoinen tai sopusuhtainen; 3) rakentamisen on hillittävä ilmastonmuutosta perustamalla elinkaariominaisuuksiltaan kestäviin ja taloudellisiin, energiatehokkaisiin, sosiaalisesti ja ekologisesti toimiviin sekä kiertotaloutta edistäviin ratkaisuihin.”

Lain 35 §:ssä pykälän 1 momentissa säädetään esteettömyydestä seuraavasti:

”Rakentamishankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennus ja sen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niiden käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla siten, että esteettömyys ja käytettävyys otetaan huomioon erityisesti lasten, ikääntyneiden, vammaisten ja liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden kannalta.”

Lisäksi rakentamislain 29 §:ssä säädetään rakentamiselle asetettavista vaatimuksista, joiden mukaan *rakennuksen on oltava tarkoitustaan vastaava, korjattavissa, huollettavissa ja muunneltavissa sekä, sen mukaan kuin rakennuksen käyttötarkoituksen mukainen käyttö edellyttää, sovelluttava myös sellaisten henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai toimia on rajoittunut. Rakentamishankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennus ja sen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niiden käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla siten, että esteettömyys ja käytettävyys otetaan huomioon erityisesti lasten, ikääntyneiden, vammaisten ja liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden kannalta (35 §).* Velvoitetta tarkennetaan valtioneuvoston asetuksessa rakennuksen esteettömyydestä. Asetuksessa on säännöksiä rakennuksen sekä sen piha- ja oleskelualueiden kulkuväylien ja tilojen esteettömyydestä, tasoeroista sekä kokoontumistilojen ja majoitustilojen esteettömyydestä. Esteettömyys on yksi rakentamiselle säädetyistä olennaisista teknisistä vaatimuksista. Rakentamisen olennaiset tekniset vaatimukset ja niitä tarkentavat asetukset muodostavat kokonaisuuden, jonka eri osilla on vaikutusta esteettömyyden toteutumiseen.

Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä (241/2017) jäi voimaan rakentamislain voimaantullessa. Rakennuksen esteettömyyttä koskevien vähimmäisvaatimusten tarkoitus on edistää ihmisten yhdenvertaisuutta: jokaisen mahdollisuutta osallistua yhteiskunnan toimintoihin, käyttää palveluita, työskennellä, valita asuinpaikansa ja asua kotonaan. Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä, esteettömyysasetuksen, velvoitteet koskevat rakennusta ja sen tonttia tai rakennuspaikkaa. Asetus sisältää uuden rakennuksen rakentamista, rakennuksen korjaus- ja muutostyötä sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muutosta varten tarvittavia tarkempia säännöksiä rakennuksen sekä sen kulkuväylien ja hygieniatilojen mitoituksesta, ta-soeroista, kokoontumistiloista ja majoitustiloista. Esteettömyysasetus koskee tilanteita, joissa tarvitaan rakennuslupa eli uusia rakennuksia ja rakennusluvanvaraisiksi säädettyjä muutoksia ja korjauksia.

Helsingin vanhusneuvosto toteaa, että esteettömyys ja sen huomioon ottaminen ei näy riittävän selkeästi ja ymmärrettävästi rakentamisjärjestyksen muutosehdotuksen luonnoksessa. Edellä todetut säädökset huomioon ottaen vanhusneuvosto esittää, että Helsingin kaupungin rakennusjärjestystä tulisi täydentää esteettömyyttä koskevilla määräyksillä niin rakentamistapaohjeiden sisällön osalta kuin muiltakin kohdin, jossa Helsingin kaupunki neuvoo, ohjaa ja valvoo viranomaisena niin omaa kuin muutakin sen alueella tapahtuvaa rakentamista, kaavoitusta ja kaupunkisuunnittelua.

Esteettömyyden tarkastelun ei tulisi rajoittua pelkästään teknisiin vähimmäisvaatimuksiin, vaan rakennusjärjestyksessä tulee huomioida laajemmin muisti- ja ikäystävällisen asumisen periaatteet. Kognitiivista esteettömyyttä ja ympäristön hahmotettavuutta tulee vahvistaa. Tämä edellyttää rakennusten ja piha-alueiden suunnittelun selkeyttämistä. Suunnittelussa tulee huomioida turvallinen liikkuminen myös muistisairaille sekä näkö- ja kuulovammaisille henkilöille. Tämä edellyttää esimerkiksi selkeitä kulkureittejä, johdonmukaista opastusta sekä valaistuksen, kontrastien ja ympäristön jäsentelyn huomioon ottamista. Lisäksi rakennusjärjestyksessä on tarpeen tarkastella nykyistä vahvemmin piha- ja lähialueiden esteettömyyttä ja käytettävyyttä: ulkotilojen tulee tukea arjen liikkumista, oleskelua ja osallisuutta esimerkiksi riittävien levähdyspaikkojen, esteettömien reittien ja turvallisten, viihtyisien ympäristöjen kautta. Näiden näkökulmien sisällyttäminen ohjaukseen vahvistaisi edellytyksiä ikääntyneiden kotona asumiselle, hyvinvoinnille ja toimintakyvyn ylläpitämiselle.

Lisäksi vanhusneuvosto tuo esiin huolensa ilmastonmuutoksen vaikutuksista ikääntyneiden hyvinvointiin. Ilmastonmuutoksesta johtuva lämpeneminen lisää iäkkäiden kuolettaisuutta. Vanhusneuvosto pitää tärkeänä, että laadukkaan ja inhimillisen ikääntymisen takaamiseksi ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit huomioidaan rakentamisessa ja että niihin varaudutaan riittävästi.

Vanhusneuvoston puolesta

Riikka Dahlman
puheenjohtaja

Outi Paulig
varapuheenjohtaja